

מימון ובנקאות

עדכוני חקיקה רגולציה ופסיקה

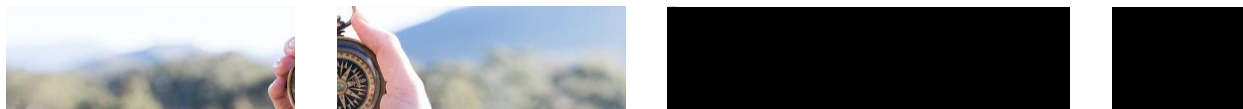
משרד גורניצקי | יולי 2022

חברות וחברים יקרים,

אנו שמחים להציג בפניכם את הניוזלטר המשפטי בתחום המימון והבנקאות עבור חודש **יולי 2022**. העדכון כולל סקירה תמציתית של החקיקה, הרגולציה והפסיקה המרכזיים לחודש זה בתחום המימון והבנקאות.

עו"ד אלי אליה, ראש תחום בנקאות ומימון
וצוות הניוזלטר המשפטי*

עדכוני חקיקה

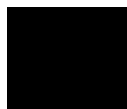
1. חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 28), התשפ"ב - 2022, (מיום 5.7.2022)

ביום 30 ביוני 2022, התקבל בכנסת תיקון מספר 28 לחוק הבנקאות (רישוי) תשמ"א-1981 ("התיקון" או "התיקון לחוק"). התיקון לחוק הינו המשך ישיר ל"חוק נאווי" אשר נחקק בדצמבר 2015, אשר הגדיל את יכולת גיוס האשראי של גופים חוץ-בנקאיים מהציבור ל- 5 מיליארד ש"ח, ומטרתו להמשיך ולהגדיל את אפשרויות המימון של תאגידי אשראי חוץ-בנקאי, בכדי להגביר את התחרות בשוק האשראי למשקי בית ולעסקים קטנים ובינוניים.

בהתאם לתיקון, תאגידי אשראי חוץ-בנקאי גדולים, שחלות לגבי פעילותם הוראות לעניין הלימות הון ונזילות, שנתן מאסדר לשם פיקוח על יציבות התאגיד (נכון למועד פרסום הניוזלטר, מדובר רק בסולקים בעלי רישיון סולק על פי חוק בנקאות רישוי בלבד, כגון: חברות כרטיסי האשראי), יוכלו לגייס כספים מהציבור עד לסכום של **15 מיליארד ש"ח** באמצעות תעודות התחייבות. תאגידים אשר אינם כפופים להוראות כאמור יוכלו להמשיך ולגייס עד חמישה מיליארד ש"ח, בהתאם למצב ערב התיקון, אך בשונה מהמצב עד כה – עם הקלות שונות כמפורט בפסקה הבאה. כמו כן, יתאפשר לתאגידים כאמור לגייס חוב גם באמצעות ניירות ערך מסחריים, כהגדרתם בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, שאינם ניתנים למימוש או להמרה לניירות ערך אחרים.

בנוסף, הוסרו לחלוטין המגבלות שבחוק הבנקאות רישוי ביחס ליעוד האשראי אשר מנעו שימוש בתמורת הנפקת תעודות התחייבות כאמור כאשראי למטרות דיור כנגד בטוחות כמפורט בחוק ומתן אשראי לתאגיד שהכנסתו השנתית מעל **400 מיליון ש"ח**, וכן בוטל התנאי שחייב כי תעודות התחייבות כאמור תהיינה מדורגות בדירוג השקעה.

התיקון לחוק מעמיד נותני שירותי אשראי מסוימים במעמד המתקרב לזה של תאגידים בנקאיים בגיוס כספים מהציבור לצורך מימון פעילותם. צעד זה לדעת המחוקק צפוי להוזיל את עלויות המימון של תאגידי אשראי חוץ-בנקאי, ובכך להגביר את התחרות בשוק האשראי למשקי בית ועסקים קטנים.

עדכוני רגולציה

1. פורסה הודעה לעיתונות מאת בנק ישראל - בנק ישראל מקדם הקמת מאגר נתוני אשראי עסקי (מיום 20.7.2022)

ביום 20 ביולי 2022 פרסם בנק ישראל הודעה לעיתונות, בדבר כוונתו לפעול על מנת להקים מאגר נתוני אשראי עסקי לעסקים קטנים ובינוניים.

המערכת לשיתוף בנתוני אשראי, שבמרכזה מאגר של נתוני אשראי צרכני, שהקים בנק ישראל ופועלת מאז אפריל 2019, היא פרויקט שנועד לצמצם את פערי המידע לגבי הלקוחות הקיימים בין נותני אשראי, ובכך להגביר את התחרות והנגישות בשוק האשראי הצרכני.

בהמשך להמלצת בנק ישראל, בדו"ח האסטרטגי שהגיש לממשלה ביוני 2021, לבחון פיתוח מנגנון של שיתוף מידע פיננסי באמצעות מאגר אשראי ייעודי עבור העסקים הקטנים והבינוניים על מנת לשפר את הנגישות לאשראי לעסקים קטנים ובינוניים ולהגביר את התחרות בתחום זה, החליט נגיד בנק ישראל לעשות שימוש בסמכות שהוקנתה לו בחוק ולהרחיב את המאגר הקיים כך שיכלול נתוני אשראי לא רק לגבי יחידים אלא גם לגבי תאגידים.

בהודעה נמסר כי עם גיבוש הכללים הנדרשים לשם הרחבת המאגר הקיים לנתוני אשראי של תאגידים, יקיים הנגיד התייעצות עם שר המשפטים ויביאם לאישור ועדת הכלכלה של הכנסת כקבוע בחוק. זאת במקביל לקידום תיקוני חקיקה שייתכן ויידרשו לשם התאמת הוראות החוק למטרות הייעודיות של מאגר זה, לרבות הרחבת מקורות המידע והשימושים, באופן שישרת הן את המטרה של שיתוף במידע לגבי נתוני האשראי של עסקים קטנים ובינוניים והן את המטרה של יצירת בסיס מידע פרטני לשם מילוי תפקידיו של בנק ישראל, וזאת באופן מיטבי ויעיל.

עדכוני פסיקה

עליון ומחוזי

1. תא (ת"א) 11156-05-22 אפרודיטה יבוא ויצוא בע"מ נ' בנק הפועלים בע"מ (בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו, לפני כבוד השופטת אירית קלמן ברום), ו-רעא 4091/22 אפרודיטה יבוא ויצוא בע"מ נ' בנק הפועלים בע"מ (בית המשפט העליון, לפני כבוד השופטת ר' רונן)

השורה התחתונה:

• זכותו של בנק לשעבוד ועיכבון המוענקת במסגרת מערכת יחסיו עם הלקוח (מכוח מסמכי פתיחת חשבון, אגרות חוב וכיוצ"ב) המבטיחה את חובות הלקוח כלפי הבנק במסגרת מערכת יחסיהם כבנק-לקוח, אינה משתרעת בהכרח על כל חוב של הלקוח כלפי הבנק (לרבות, למשל, חוב אשר נובע במקור מעסקה של הלקוח עם צד ג') הגם שחובות אלה כלולים (מבחינה לשונית) בהגדרת "הסכומים המובטחים", וייתכן שיהיה מקום לבחון האם נדרש קשר כלשהו בין החוב הנטען לבין השירותים הבנקאיים שמעניק הבנק ברגיל, על מנת שייכלל (מבחינה מהותית) תחת הגדרת "הסכומים המובטחים".

פסקי הדין בקצרה:

• חברות אפרודיטה יבוא ויצוא בע"מ ושא.ג. ניהול קניונים בע"מ ("החברות") מנהלות חשבון בנק אצל בנק הפועלים ("הבנק"). החברות שעבדו נכסים וכספים לטובת הבנק במסגרת מסמכי פתיחת וניהול החשבון עליהן חתמו.

- במסגרת פעילותן העסקית של החברות עם צד ג', קבוצת בוניטה דה מאס ("בוניטה"), החברות משכו (כתבו) שיקים מחשבון בבנק לפקודת בוניטה המנהלת גם היא חשבון בבנק.
- לימים נקלעה בוניטה לקשיים כלכליים והחברות הורו לבטל את השיקים שנמשכו לפקודתה, בטענה שלא קיבלו את התמורה בגין השיקים. בוניטה מסרה את השיקים שנמשכו מחשבון החברות לידי הבנק. כאן נחלקו הצדדים: **לטענת החברות**, השיקים נמסרו לבנק כפיקדון למשמורת בלבד; **לטענת הבנק**, השיקים סוחרו לו והוא אוחד בהם כשורה ולפיכך למבקשות קיים חוב כלפיו בגובה סכום השיקים.
- לשם הבטחת החוב נשוא השיקים, הפעיל הבנק את זכות העיכון המוקנית לו על יתרות הזכות בחשבונות החברות. בנוסף, סירב הבנק להסיר את השעבוד השוטף שניתן לו על נכסי החברות, חרף טענתן כי מלוא התחייבויותיהן כלפיו בגין נטילת הלוואות ואשראי נפרעו. לאור זאת, **הגישו החברות בקשה למתן צו עשה זמני נגד הבנק לביטול העיכון והשעבוד כאמור.**
- **הבנק טען כי השעבוד שהוטל מכוח הסכמי ניהול החשבונות בינו לבין החברות חל על כל חוב של החברות כלפי הבנק, וכך גם זכותו להטלת עיכון כספי.** כך, באגרת החוב נקבע כי "אגרת חוב זו נערכה להבטחת התשלום המלא והמדויק של כל הסכומים המגיעים ושיגיעו לבנק מהממשכן ו/או מהנערב בקשר עם מתן השירותים הבנקאיים לממשכן ו/או לנערב על ידי הבנק, ו/או לחיובים אחרים שאינם השירותים הבנקאיים ו/או בקשר לחובות בגין ערבויות לצד שלישי או בכל דרך אחרת... (להלן: "הסכומים המובטחים")" ובהסכם ניהול החשבון נקבע כי "לבנק תהיה זכות עיכון בנקאי, זכות קיזוז, שעבוד ומשכון על כל כספים, שטרות, ניירות ערך, ניירות סחירים, עבירים ואחרים... העומדים או שיעמדו בכל אופן ודרך לזכות או עבור הממשכן בבנק, לרבות אלה שנמסרו לבנק לגבייה, למשמרת, בתור בטוחה או באופן אחר (להלן: "הנכסים המופקדים)". עד לפירעון המלא של הסכומים המובטחים, יהיה רשאי הבנק לעכב תחת ידו את הנכסים המופקדים, לממשם ולהשתמש בתמורתם לסילוק הסכומים המובטחים...".
- **מנגד, החברות טענו נגד זכותו של הבנק להטיל עיכון כספי ושעבוד על חוב שאינו נובע ממערכת היחסים העסקית שהתקיימה בין החברות לבין הבנק.** לעמדת החברות, ההסכם שמכוחו הוטל השעבוד נועד להבטחת האשראי שהבנק מעניק לחברות, והן פרעו את כל הלוואות כאמור לעיל וכיסו את חובן לבנק.
- בקשת החברות למתן צו עשה זמני נדחתה בבית המשפט במחוזי מטעמי שיהוי. ביחס לסיכויי התביעה, קבע בית המשפט כי **על פי ההסכמים בין הצדדים, השעבוד שהוטל לטובת הבנק משתרע על כל חוב של החברות** והבנק אינו חייב להחריג מכך חוב בגין שיקים שסוחרו לו ע"י צד ג'. החברות ערערו על החלטה זו לבית המשפט העליון.
- **בית המשפט העליון** בחן את בקשת החברות למתן צו עשה זמני (לביטול העיכון והשעבוד) בשני היבטים: סיכויי התביעה ומאזן הנוחות. הגם שבית המשפט **דחה את הבקשה** מטעמי מאזן הנוחות אשר נטו בנסיבות העניין לטובת הבנק, פסק הדין קובע קביעות שהינן חשובות לדעתנו ביחס לשאלת סיכויי התביעה, אשר לדעת בית המשפט אינה נקייה מספקות, כמפורט להלן.
- בית המשפט העליון קבע בפסק דינו כי לצורך בחינת סיכויי התביעה (מבלי להכריע בעניין) יש להידרש לשאלה האם רשאי הבנק להשתמש בזכות העיכון ההסכמית העומדת לרשותו כדי להבטיח חובות שאינם נובעים מיחסי בנק-לקוח רגילים המתקיימים בינו לבין הלקוח שלו, אלא **מקשר אינצידנטלי** בינו לבין הלקוח, כמו במקרה דנן (כלומר, שהינם נובעים משיקים שניתנו על ידי החברות לצד ג' ושסוחרו לבנק על ידי אותו צד ג').

- בהקשר זה ציין בית המשפט, כי **אין בהכרח די בהפניה להגדרת "הסכומים המובטחים" כדי לקבוע כי השעבוד והעיכבון יחולו גם בקשר לחוב בגין השיקים**, וייתכן שיהיה מקום לבחון האם נדרש קשר כלשהו בין החוב הנטען לבין השירותים הבנקאיים שמעניק הבנק ברגיל, על מנת שייכלל תחת הגדרת "הסכומים המובטחים"; או שמא – כטענת הבנק, גם במקרה שבו אין כל קשר כזה (למשל, מקרה בו התרחשה תאונת דרכים בה ניזוקה מכונית המצויה בבעלות הבנק ממכונית של המבקשות), רשאי הבנק להשתמש בזכות העיכבון הבנקאי המוקנית לו כדי להבטיח את הסכומים שהחברות חייבות לו.
- לשם בחינת שאלות אלה, סבור בית המשפט כי יהיה מקום להידרש, בין היתר, לפרשנות ההסכמים שנכרתו בין הבנק לבין החברות, תוך יישום כללי פרשנות רלוונטיים (כדוגמת "כלל הפרשנות נגד המנסח").

